

Sari Salonen, Kaakkois-Suomen Elinvoimakeskus

Viite: Lausuntopyyntö 26.3.2026

Asia: Laitumien aitaaminen muinaisjäännöskohteella kiinteistöillä 142-402-4-53 KALTTULA ja 142-402-1-69 PERTTOLA, liitti

Kaakkois-Suomen Elinvoimakeskus on pyytänyt Päijät-Hämeen alueelliselta vastuumuseolta lausuntoa kolmiosaisen laitumen aitaamistyön suunnitelmasta litissä sijaitsevilla kiinteistöillä 142-402-4-53 KALTTULA ja 142-402-1-69 PERTTOLA. Kolmeen erillislohkoon aidattavan laitumen pinta-ala on yhteensä noin 1,6 ha, rakennettavaa kiinteää aitalinjaa on yhteensä noin 900 m. Aitalinjaa varten raivataan ja tarvittaessa niitetään n. 2 metrin levyinen avoin linja, jonka keskelle aita sijoitetaan. Järeämpään puustoon ei olla kohdistamassa toimenpiteitä. Museolle toimitetun työsuunnitelman mukaan aitatolpat ovat maksimissaan 130 cm korkeudessa ja näiden väliin asennettava teräsverkko 100 cm korkea. Aitauksiin on suunniteltu lisäksi 5 järeämpää porttia.

Pyydettynä lausuntonaan Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo esittää asiakohdan työsuunnitelmasta seuraavaa.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Suunniteltu aitaus sijaitsee muinaismuistolain (295/1963) suojaamaan kiinteän muinaisjäännöksen, historiallisen kylätontin, alueella (muinaisjäännösrekisterin tunnus *Kauramaa* 1000012803). Kauramaan kylää on pidetty yhtenä litin vanhimmista kylistä, mahdollisesti jopa vanhimpana. Vuonna 1539 kylässä on tietävästi ollut neljä tilaa. Vuoden 1539 maakirjassa on Kauramaahan merkitty 15 taloa, mutta luku käsittää myös tytärylien Sitikkalan ja Tapolan talot. 1500-luvun puolivälissä Kauramaa oli melko vauras, mutta kasvavat verot sekä sotavuodet heikensivät kylän taloutta vuosisadan loppupuolella. Useat talot jäivät vailla isäntää ja vuonna 1591 autoita yhdistettiin uudeksi tilaksi. 1600-luvulla useimpia tiloja hallitsivat kokonaan uudet asukkaat. (Halila 1939: 121, 132–133.)

Vuoden 1759 kartassa Kauramaan viiden talon ryhmä on merkitty Perttolan talon tienoille, vanhalle kylämäelle (g140 14/1 - 4). Tätä aluetta on tulkittu kylän vanhimpana paikkana (Kepsu 1981: 46). Perttolan tila näyttää periytyvän ainoana tilana vanhimman maakirjan ajoilta nykypäiviin. On lisäksi varsin todennäköistä, että asutus alueella juontaa jo ainakin rautakaudelle asti, mistä kertovat kylätontin läheltä löytyneet rautakautiset esinelöydöt (muinaisjäännösrekisterin tunnus *Perttola* 142010024).

Vanhalla kylämäellä on nähtävissä useita rakenteiden jäännöksiä. Niitä sijaitsee nykyisen aitan etelä- ja lounaspuolella sijaitsevassa rinteessä sekä päärakennuksen luoteispuolella sijaitsevassa

hevoshaassa. Paikalla on sekä rakennusten- että uunien pohjia. Lisäksi aitan alla on nähtävissä vanhan päärakennuksen jäännöksiä. Nykyisen päärakennuksen vieressä olevalla pienellä peltotilkulla näkyi punasavikeramiikkaa, liitupiipunvarrenkatkelma sekä tiiltä. Alueella on todennäköisesti säilynyt hyvin vanhojen rakenteiden pohjia sekä kulttuurikerroksia. (Viimeisin tutkimus/inventointi, ks. *K. Vuoristo 2008: litin historiallisen ajan muinisyäännösten inventointi s. 29 - 30.*)

Pyydettyä lausuntonaan Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo toteaa, että aitaaminen on mahdollista toteuttaa työsuunnitelmassa esitetyllä tavalla, mutta kyläntontilla mahdollisesti sijaitsevat muinaismuistolain suojaamat jäänteet on huomioitava: 1) Työt ja aitalinjaan liittyvä raivaaminen on suoritettava maanpintaa vahingoittamatta (työkoneiden reitit). 2) Inventoinnissa 2008 havaittuja, edelleen näkyviä rakenteita tai niiden lähialueita ei vahingoiteta. 3) Jos rakennustöiden aikana tehdään muinisyäännökseen viittaavia havaintoja (esim. rakenteita, palanutta/värjäätynyttä maannosta yms. ihmisen toimintaan viittaavaa), on työt keskeytettävä ja otettava yhteyttä alueellisen vastuumuseoon, jonka arkeologi tulee suorittamaan havaintopaikan tarkastuksen.

Edellä esitetyn perusteella museo esittää kyläntontilla ennen töiden aloittamista järjestettävää maastokatselmusta (museon arkeologi, työsuunnitelman laatija ja työn toteuttaja), jossa aitalinjat (tolpat) ja porttien sijainnit käydään läpi/tarkastetaan sekä niiden sijainteja tarvittaessa muutetaan. Lisäksi samalla linjalla ja sen välittömässä läheisyydessä mahdollisesti sijaitsevat rakenteet merkitään maastoon, jolloin ne tulevat huomioiduksi myös varsinaisen rakentamistyön aikana.

Muilta osin museolla ei ole hankkeesta huomautettavaa arkeologisen kulttuuriperinnön osalta.

Rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Suunnittelualue sijaitsee Päijät-Hämeen maakuntakaavaa varten laaditun inventoinnin mukaan maakunnallisesti arvokkaalla rakennetun kulttuuriympäristön alueella kohdenimellä *Tapola, Sitikkala ja Kauramaa* (MARY 2024). Alue on myös maiseman arvoaluetta kohdenimellä *Vuolenkoski-Mankala* (MAMA 2014). Museon näkemyksen mukaan esitetyillä kunnostus- ja hoitosuunnitelmalla tai aitaamisella ei ole vaikutusta alueen suojeluarvoihin. Museolla ei ole rakennetun kulttuuriympäristön tai maiseman suojelun osalta suunnitelmaan huomautettavaa.

Lahden museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo

tutkimuspäällikkö

Liisa Koskelainen

LAHDEN MUSEOT

Lahti City Museums

Lausunto

D/1863/12.03.02.03/2026

8.4.2026

Alueellinen vastuumuseo

arkeologi

Esko Tikkala

rakennustutkija

Satu Taivaskallio

Tiedoksi: Museovirasto